

Джерела та література:

1. Макогон Ю. В. Зовнішньоекономічна діяльність: організація, управління, прогнозування : підруч. / Ю. В. Макогон. – Донецьк : Альфа-прес, 2004. – 344 с.
2. Мартиновський В. С. Дослідження інвестиційного клімату України : [Електронний ресурс] / В. С. Мартиновський // Інноваційно-інвестиційні проблеми. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal//soc_gum/ekhp/2011_2/st10.pdf
3. Онопрієнко О. Д. Міжнародні рейтинги України як критерій її інвестиційної привабливості : [Електронний ресурс] / О. Д. Онопрієнко, Н. О. Куляниця. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_3/Onoprienko_311.htm

Барановська В.Г.**УДК 378:657.007.3.****СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ****Вступ.**

Будь-яке навчання повинно відповідати суспільному попиту на професійні знання. Оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками тієї або іншої професії. Зміни у економічних суспільних відносинах продукують нові вимоги до професійної діяльності. І в цьому випадку виникає попит на нові професійні знання. Прикладом цього є бухгалтерський облік. Певна інтеграція українського суспільства і, перш за все, національної економіки, у світовий ринок, створила попит на застосування міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності у національній обліковій практиці. Повільна реакція системи вищої освіти на зміни у попиті призвела до появи на ринку інших гравців, на кшталт АССА, Євразії, АІСРА, міжнародних сітьових аудиторських фірм, USAID, тощо.

Саме завдяки цим суб'єктам освітньої діяльності (не без підтримки українських державних регуляторних органів) вдалося у досить стислий історичний термі дещо знецінити вітчизняний диплом фахівця з обліку, замінивши його на відповідний сертифікат «професійного», «міжнародного» бухгалтера або « професійного бухгалтера-практика» (мабуть він відрізняється від бухгалтера-теоретика чи від бухгалтера –аматора за розумінням закордонних фахівців).

Інша ситуація з новою для України професією, такою як аудит. Окрім того, що в державі відсутні офіційні кваліфікаційні вимоги до аудитора, в контрольному середовищі країни разом з аудиторами паралельно існують та успішно функціонують інші представники фінансового контролю – податківці, ревізори Державної Контрольно-ревізійної Служби (ДКРС), рахункової Палати, Державного Казначейства. Нерозуміння взагалі місця аудиту в системі контролю та відсутність системи контролю у Державі як такої, ставить у скрутне становище навчальні заклади, що традиційно готували ревізорів.

Досить суперечлива ситуація в сфері підготовки обліковців та контролерів із формою кінцевого продукту навчання – дипломом. За чинним українським законодавством наявність диплому бакалавра або магістра з обліку та аудиту дає повне право займати будь яку, навіть керівну, посаду в цій сфері. Але все більше впроваджується вимога роботодавців до осіб, що мають професійні сертифікати або бухгалтера, або аудитора. В цьому випадку сама наявність диплома про вищу освіту втрачає свою вагу в якості певного привілею при прийнятті на роботу. А в окремих випадках такий диплом взагалі є лише підставою для отримання сертифікату (наприклад аудитора). А от наявність останнього і дає право на роботу в сфері аудиту.

Якщо розглядати освітній процес послідовно, то сертифікація професійних бухгалтерів та аудиторів є нічим іншим, як аналогом другої (післядипломної) освіти. Але в Україні інститут післядипломної освіти вже існує. Такими чином або він втрачає попит, або процес освіти продовжується і складається у ланцюжок : вища освіта - післядипломна друга освіта – професійна сертифікація – практика.

Одночасно неможна не вказати на проблему практичних навичок. Якщо за часів СРСР виробнича практика та переддипломна практика (попри її деякий формалізм) все ж давали випускникові якщо не практичні навички, то хоча б певне уявлення про професійну діяльність, то в сучасній Україні організація практики наприклад з аудиту або внутрішнього аудиту практично неможлива з огляду на стан професії та її особливості (професійне судження, конфіденційність, тощо). Сучасна спеціалізація професії досить широка : державний фінансовий контроль та облік ті аудиту в підприємстві. Хоча, з огляду на попит у фахівцях, цілком логічно мати хоча б таку спеціалізацію : аудиту, внутрішній аудит, державний фінансовий контроль (аудит); податковий контроль (аудит); екологічний аудит. Саме ці професії на сьогодні активно впроваджуються в українську облікову та контрольную практику. Але умовою спеціалізації одного фаху є досить чітке знання попиту на більш «вузьких» фахівців. На жаль дослідження попиту на випускників вищих навчальних закладів в Україні практично відсутнє.

Мета статті.

Дослідити загальні аспекти проблеми підготовки фахівців з обліку та контролю.

Якщо озирнутися на досвід зарубіжних країн, то в них у навчальних закладах готують так би мовити базового фахівця – бухгалтера. І вже після 3-7 років практичної діяльності на найнижчих посадах, пройшовши всі ділянки фахової роботи, такий фахівець має право здавати на той чи інший сертифікат. При цьому слід вказати на той факт, що лише внутрішні аудитори мають свій окремий професійний сертифікат. Всі інші отримують сертифікат саме бухгалтера. А вже з цим сертифікатом йдуть працювати аудиторами, податковими консультантами, головними бухгалтерами або відкривають свій бухгалтерський чи консультативний бізнес.

Актуальним є питання і предметної частини навчання саме бухгалтерів та аудиторів (чи державних фінансових контролерів). Основою професійної бази знань в цих професіях лежать не теорія обліку чи контролю, не рахівництво, не податковий облік а професійна етика та технічні професійні стандарти (за звичай – міжнародні). Наприклад це стандарти бухобліку та стандарти фінансової звітності Міжнародної Федерації Бухгалтерів (МФБ), стандарти аудиту МФБ, стандарти ІНТОСАІ, стандарти GAAP, GAAS, тощо.

При цьому готують до сертифікації бухгалтерів та аудиторів саме ті фахівці, що вже мають відповідний сертифікат і, що особливо важливо, мають не менше 5-10 років професійної практики. Тому їм є що сказати з практичної точки зору на відміну від вчорашнього випускника вітчизняного університету чи академії, який став асистентом кафедри та проводить практичні заняття, наприклад з аудиту, ніколи не зробивши хоча б однієї перевірки.

Слід визнати необхідність зміни у парадигмі навчання обліку та аудиту. Якщо вчора це було ознайомлення з професійним інструментарієм на рівні, достатньому для виконання професійних обов'язків, то **сьогодні це безперечно оцінка професійних дій та прогноз їх результатів**. Не можна не вказати на зміну (або розширення) орієнтирів для професії контролерів (аудиторів). Вчора – це захист інтересів Держави. Сьогодні – це захист інтересів власників, інвесторів, акціонерів, у тому числі і Держави (як власника, інвестора, акціонера). Це не впливає на методику роботи але впливає на оцінку її результатів.

Розроблено низку пропозицій щодо підготовки фахівців обліку та аудиту.

Що лежить в основі бази професійних знань сучасного аудитора. Це, як і колись, теоретичні знання та практичні навички. Вони формуються інформаційними потребами не абстрактної Держави чи галузі, а інформаційними потребами системи управління та власників бізнес-процесів. Щоб їх задовольнити зовнішній або внутрішній аудитор повинен володіти досить широким світоглядом та колом знань, наприклад:

- оцінювати адекватність системи бухобліку бізнес-процесам;
- оцінювати достовірність фінансової звітності;
- вміти відрізнити в діях персоналу управління обман від помилки;
- оцінювати ризики бізнесу та вміти їх прогнозувати;
- оцінювати надійність та ефективність системи внутрішнього контролю;
- оцінювати ефективність системи управління;
- оцінювати роботу комп'ютерних систем в управлінні;
- оцінювати дотримання вимог чинного законодавства в ході бізнес-практики;
- оцінювати стан управлінського персоналу та ризики, з ним пов'язані;
- оцінювати внутрішнє податкове планування, тощо.

Висновки.

Існує два шляхи навчити цьому майбутнього фахівця з аудиту (чи державного фінансового контролю): або широка та реальна виробнича (переддипломна) практика, або інформаційне ситуаційне моделювання в ході аудиторних практичних занять.

Успішність навчання обліку та аудиту сьогодні базується на суттєвій науковій базі розробок саме викладачів випускових кафедр. Якщо викладач розробив методичні вказівки чи рекомендації які реально використовуються в контрольній чи обліковій практиці, то таким чином підвищується не тільки рівень теоретичних знань та практичних навичок студента, але і імідж кафедри та вищого навчального закладу, який стає знаним у професійній спільноті. Особливо актуалізується це питання у світлі зміни концепції професійної діяльності, яка відходить від технічного виконання директив та регуляторних актів Держави і трансформується в систему прийняття особистих професійних рішень.

Певним чином до цього часу існує досить багато проблемних питань, наприклад в практиці аудиту, які не мають інструментарію для їхнього вирішення, наприклад:

- визначення розміру суттєвості невідповідності даних обліку реаліям економічної діяльності або вимогам чинного законодавства;
- визначення прогнозу безперервності діяльності суб'єкта господарювання;
- оптимального вибору процедурного та методичного забезпечення при перевірці різних об'єктів аудиту;
- оцінки ризиків аудиту чи обліку;
- обґрунтованого розрахунку обсягу часу на аудит та його вартості для замовника;
- аналізу обґрунтованості (адекватності) управлінських рішень найманим персоналом управління;
- вирішення етичних колізій, що виникають в ході аудиту;
- визначення конфіденційності результатів аудиту, особливо з огляду на існуюче в країні антикорупційне законодавство та систему фінансового моніторингу;
- визначення ефективності системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту;
- оцінка якості аудиторських (контрольних, облікових) послуг, тощо.

І мабуть найголовніша проблема – це методика вибору професійного судження (або прийняття обґрунтованого незалежного рішення) аудитором. Коли кількість суттєвих невідповідностей повинна визначити якість системи обліку та внутрішнього контролю. Навчити майбутнього фахівця приймати адекватне рішення на підставі застосування тих чи інших інструментів професійної діяльності – це, мабуть головний напрямок у навчальній діяльності кафедр на сьогодні.

Наукове вирішення вказаних проблем може мати суттєвий вплив на якість аудиторських послуг в Україні. На жаль на сьогодні діюча в країні система атестації наукових кадрів все ще створює підстави для

схоластичної направленості дисертаційних робіт з обліку та аудиту. В цьому аспекті цікаво, що за кордоном дисертаційні роботи з обліку та аудиту пишуться саме після 5-10 років практичної діяльності в обраній сфері, а не зразу після закінчення аспірантури.

Підсумовуючи, в якості пріоритетних напрямків роботи кафедри в сфері підготовки фахівців вищої кваліфікації з аудиту (та/або з державного фінансового контролю) слід виокремити наступне:

- методика ідентифікації подій, фактів, стану та результатів;
- навички оцінювання отриманих даних в контексті мети завдання (замовлення);
- методика прийняття професійного незалежного судження по результатам роботи.

Якщо вказані сегменти навчання професії фінансового контролера (ревізора, аудитора, внутрішнього аудитора) будуть підкріплені ґрунтовними результатами наукових досліджень, то якість навчання цілком відповідатиме міжнародним стандартам, запитам професійної спільноти, викликам часу в цілому.

Джерела та література:

1. Усач Б. Ф. Аудит за міжнародними стандартами / Б. Ф. Усач. – К. : Знання, 2005. – 247 с.
2. Фінансова звітність за національними положеннями (стандарти) бухгалтерського обліку. – К. : Лібра, 1999.
3. Додж Р. Краткое руководство по стандартам и нормам аудита / Р. Додж; [пер. с англ.]. – М. : Финансы и статистика; ЮНИТИ, 1992.

Барановська В.Г.

УДК 336.71.078.3

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛІНГУ В БАНКАХ

Вступ.

Банки, як і будь які комерційно-орієнтовані суб'єкти господарювання, ставлять перед собою основну мету – отримання прибутку, максимізація цінності (вартості) бізнесу та багатства акціонерів. Виходячи з цього метою банківського менеджменту є збільшення ринкової вартості банку при одночасному забезпеченні достатнього рівня його ліквідності.

Упродовж останніх десятиріч підходи до банківського менеджменту зазнали значних змін, банки змушені шукати внутрішні резерви для зростання конкурентоспроможності та ринкових позицій, що обумовлює цільову орієнтацію в їх діяльності від бухгалтерського прибутку у бік процесно-вартісного управління, яке передбачає застосування нових технологій комплексного вирішення традиційної проблеми пошуку центру рівноваги в трикутнику «ліквідність – ризик – прибутковість». Реалізації такого завдання в найбільшій мірі і відповідає впровадження концепції контролінгу.

Крім того, з розширенням банківського бізнесу жорсткий та централізований підхід до орієнтації банківського менеджменту втрачає свої переваги та не дозволяє оперативно та гнучко реагувати на зміну зовнішнього та внутрішнього середовища банківської діяльності.

Мета статті.

Дослідити науково-практичні засади оперативного контролінгу в банках.

Зазначимо, що в переважній більшості сучасних вітчизняних та закордонних наукових публікацій контролінг розглядається як концепція управління підприємствами. По відношенню до підприємства виокремлюють навіть «логістичний контролінг», «маркетинговий контролінг», «інвестиційний контролінг» тощо. Лише останніми роками з'явився ряд наукових робіт, що присвячені напрямкам застосування контролінгу у фінансових установах. Так, зокрема, щодо використання контролінгу у страхових компаніях, то найбільш цікаві пропозиції містяться в наукових працях Клімова А. [1].

В той же час, спроби прямої імплементації традиційної концепції контролінгу підприємства у фінансову сферу не мають майбутнього. Зокрема, при формуванні методології банківського контролінгу виникає необхідність адаптації загальноновизнаних теоретичних положень до специфіки банківської діяльності. Так, на нашу думку, *організаційні та методичні засади контролінгу в банках мають цілий ряд особливостей порівняно з реалізацією цієї концепції або в інших фінансових установах*, виходячи з:

- специфічних функцій, які виконують банки не тільки на фінансовому ринку, але й в соціально-економічній системі в цілому, в суспільному відтворювальному процесі;
- специфіки функціонування банків;
- специфіки організації внутрішнього менеджменту в банках;
- більш високо, порівняно з реальним сектором економіки, рівня врегульованості з боку держави;
- наявність цілого ряду специфічних ризиків (кредитного, валютного, процентного тощо), потреба в ефективному управлінні яким накладає цілий ряд обмежень (часових, фінансових, організаційних трудових тощо) на формування практичних інструментів контролінгу в банках;
- приналежністю банків до категорії суб'єктів господарювання, які оперують переважно залученими або позиковими коштами, що висуває додаткові вимоги до ефективності та безпеки функціонування внутрішніх підрозділів банку;
- специфіки банківського продукту (нематеріальний характер, неможливість складування, збереження тощо), яка обумовлює специфічну структуру видатків банку (відсутність витрат на матеріали, стабільна величина на устаткування, оплату праці тощо);